

KESTÄVÄN KEHITYKSEN KÄSITE METSÄNHOIDOSSA JA KÄYTÖSSÄ

Tässä kuvataan kestävän kehityksen ideaa ja sisältöä metsäyhtiöiden ja Metsähallituksen ympäristöasioista vastaavien toimihenkilöiden työn kannalta.

Tarkoituksena on tehdä tunnetuksi metsätalouden toimijoiden lähtökohtia ymmärtämyksen parantamiseksi toimijoiden, sidosryhmien ja tutkijoiden kesken.

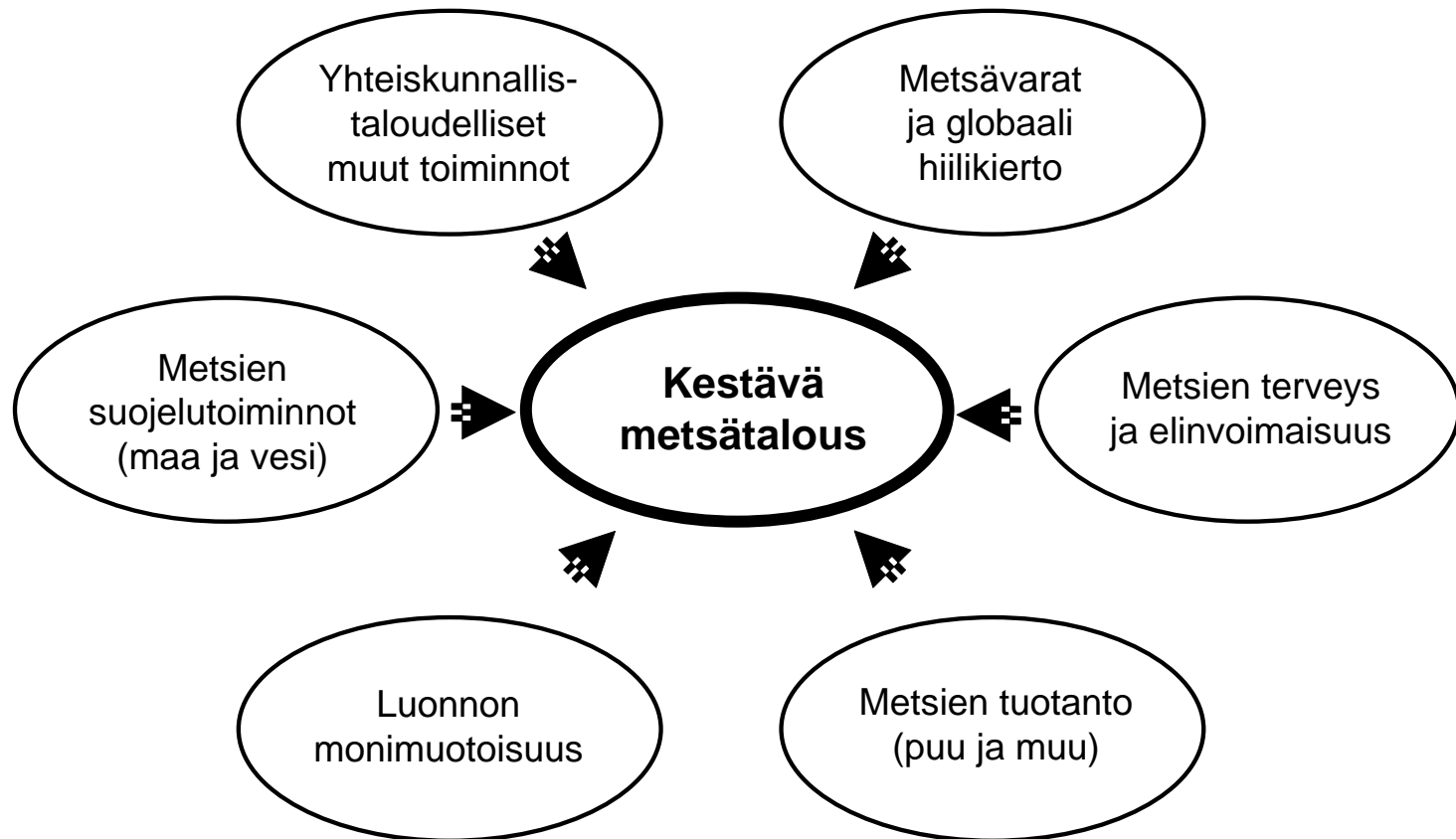
KESTÄVÄ KEHITYS – ISO KOKONAISUUS

- YK:n yleiskokouksen perustama ns. Brundtlandin komissio 1987:
 - ympäristö- ja kehityskysymykset sidoksissa
 - *tydytettävä nykytarpeet viemättä tulevien sukupolvien mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa*
- YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssi Rio de Janeiro 1992:
 - ympäristöä ja kehitystä koskeva julistus (Rion julistus) ja ohjelma (Agenda 21)
 - ilmastonmuutoksen puitesopimus (UNFCCC)
 - **biodiversiteettisopimus (UNCBD)**
 - **ns. metsäperiaatteet**
 - *sopeutettava taloudellinen ja yhteiskunnallinen kehitys niin, että luonto ja inhimillisen kehityksen edellytykset säilyvät*
- Kestävän kehityksen huippukokous Johannesburg 2002:
 - *sitoumukset mm. köyhyyden vähentämisestä, vesi- ja terveyshuollosta, tuotannosta ja kulutuksesta, energiasta, kemikaaleista sekä **luonnonvarojen hoidosta (mm. hidastettava biodiversiteettikatoa vuoteen 2010 mennessä)***

KESTÄVÄN METSÄTALOUDEN MÄÄRITTELYÄ

- Metsäasioita Rion ja Johannesburgin asiakirjat käsittelevät verraten vähän
- Metsien liikakäyttö ja hävittäminen nähdään vakavina ongelmina
- Rion metsäperiaatteet lähtökohta *kestävän metsätalouden kriteerien ja indikaattorien* määrittämiselle
 - pohja metsäpolitiikan seurantaan ja metsäsertifiointiin
 - useita kansainvälisiä prosesseja
 - kriteeristöihin koottu piirteet, jotka katsottu olennaisiksi kestävän kehityksen kannalta

Yleiseurooppalaiset kestävän metsätalouden kriteerit 1994

KESTÄVÄN KEHITYKSEN TOTEUTUKSEN ONGELMIA

- Rion biodiversiteettisopimus:
 - kestävyys näyttäytyy *biodiversiteetin suojelun ja kestävän käytön tavoitteena*
 - kestävyyttä ei määritellä todennettavasti saavutettavana *asiaintilana*
- Kestävän kehityksen katsotaan sisältävän ekologiset, taloudelliset ja sosiaaliset näkökohdat, mutta sisällön tarkka määrittely puuttuu
 - keskenään kilpailevia, ns. heikkoja tulkintoja esim. taloudellisilla eturyhmillä ja ympäristöjärjestöillä

Heikot tulkinnat

- Painotetaan vain tulkitsijan intressien mukaisesti tarkoituksenmukaisuuden pohjalta valittuja kestävän kehityksen näkökohtia
- **Talouskeskeinen tulkinta:** *taloudellisen kestävyuden toteutuminen mahdollistaa suojelun, on myös sosiaalisen kestävyuden ehto ja on ensiksi varmistettava*
- **Ympäristökeskeinen tulkinta:** *ekologisen kestävyuden toteutuminen on välttämätön taloudellisen sekä sosiaalisen kestävyuden ehto ja on ensiksi varmistettava*

Heikkojen tulkintojen kritiikki

- Ekologiset jne. näkökohdat ovat *näkökulmia kestävään kehitykseen*, eivät absoluuttisia *kestävyyden ehtoja* (ks. Rion biodiversiteettisopimus)
- Näkökulmien tärkeysjärjestykseen asettamisen perusteet ideologisia
 - käytännön ratkaisuvaihtoehtojen arvottaminen sen pohjalta ei toimi
 - lukkiuttaa asenteita ratkaisuja kohtaan
- Taloudellinen kestävyys käsitteenä melko jäsentynyt, sosiaalinen kestävyys epäselvä, ekologinen kestävyys ongelmallinen todentaa
 - ratkaisuvaihtoehtojen ”kestävyysslajeittainen” vertailu vaikeaa

Ekologinen kestävyys

- *Luonnonvaran itsensä* käytön ekologisen kestävyuden todennettavuus selkeä, kun
 - käytön ja uusiutumisen tiedot ovat saatavissa
 - luonnonprosessit tunnetaan
- *Laajassa merkityksessä* luonnonvaran käytön ekologisen kestävyuden todennettavuus kyseenalaistuu
 - ”... monimuotoisuus tarkoittaa kaikkiin, kuten manner-, meri- tai muuhun vesiperäiseen ekosysteemiin tai ekologiseen kokonaisuuteen kuuluvien elävien eliöiden vaihtelevuutta ... myös lajin sisäinen ja lajien välinen sekä ekosysteemien monimuotoisuus” (Rion biodiversiteettisopimus)

→ monimuotoisuus vaikeaa määrittää ja mitata

Monimuotoisuus ekologisen kestävyuden pulma

- Minkä eliölajin esiintyminen ekologiseen kestävyuden vaatimus? Millä alue- ja aikamittakaavalla?
 - Edellytetäänkö alkuperäisen tai jonkin aiemman maankäytön lajiston palauttamista vai nykylajiston ylläpitämistä?
- Mikä on kunkin maankäyttömuodon vastuu alueellisen monimuotoisuuden säilyttämisestä?
 - Mikä metsätalouden roolin tulisi olla esim. vähentyneiden lehtojen lajiston säilyttämisessä?
- Resurssien siirtäminen ekosysteemistä teknosysteemiin voi aina vähentää lajistoa tai ainakin kaventaa perimää
 - Onko minkäänasteinen maankäyttö periaatteessa ekologisesti kestävä?

KESTÄVÄN KEHITYKSEN KÄYTÄNNÖLLINEN TULKINTA

- Kestävyyden ulottuvuuksien periaatteellista painotusta ei tarvita, kun
 - tarkastellaan metsänkäyttö- ja hoitovaihtoehtojen ekologisia, taloudellisia ja sosiaalisia *seurauksia*
 - vertaillaan ratkaisujen tuottamia hyötyjä ja ympäristövaikutuksia
- **Metsänkäyttöratkaisujen teko on silloin neuvotteluprosessi osapuolinaan**
 - taloudellinen toimija
 - sidosryhmät, noudattaen ns. ylisukupolvista periaatetta
... tyydytettävä nykytarpeet viemättä tulevien sukupolvien mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa

KESTÄVÄ KEHITYS TALOUDELLIS- YHTEISKUNNALLINEN PROSESSI

- Metsätalouden toimija
 - suunnittelu (suunnittelujärjestelmät) ja sidosryhmäyhteistyö (osallistava suunnittelu)
 - ympäristöjohtaminen (laatu- ja ympäristöjärjestelmä)
- Välittömät sidosryhmät
 - asiakkuus
 - työ- ja verkostosuhteet
- Välilliset sidosryhmät
 - lainsäädäntö ja viranomaisohjaus
 - järjestöjen ja yksityisten suora sekä viestimien ja asiakkaiden kautta tapahtuva vaikuttaminen

Ympäristöjohtaminen ja kestävä kehitys

YHTEISKUNTAVASTUU

TALOUDELLINEN

- Kannattavuus
- Kilpailukyky
- Tehokkuus
- Omistajien odotukset
- Yhteiskunnan taloudellinen hyvinvointi

EKOLOGINEN

- Ympäristönsuojelu
- Ilmastonmuutos
- Monimuotoisuus
- Kestävä luonnonvarojen käyttö
- Tuotteen elinkaari

SOSIAALINEN

- Henkilöstön hyvinvointi ja osaaminen
- Hyvät toimintatavat yritysverkostossa ja lähiyhteisö- ja yhteiskuntasuhteissa
- Ihmisoikeudet
- Yleishyödyllisten toimintojen tukeminen

YRITYKSEN VASTUULLINEN TOIMINTA

Metsänkäyttöratkaisujen luonne

- Metsätalouden toimijan ympäristöpäämäärien tavoitteena nettohyöty
 - toiminnan turvaaminen pitkällä tähtäyksellä
 - sidosryhmien hyväksyntä toiminnalle pääpiirteissään
- Ratkaisut kompromisseja
 - taloudellisen toimijan tavoitteiden ja eri sidosryhmien odotukset
 - ratkaisut eivät luonteeltaan pysyviä, koska
 - *teknis-taloudellinen perusta ja sidosryhmät muuttuvat*
 - *tietämys ja osapuolten käsitykset todellisuudesta muuttuvat*
 - luonnonolojen ja taloudellis-yhteiskunnallisten erojen myötä erilaisia metsänkäyttöratkaisuja

Metsätalouden 1990-luvun omaehtoinen muutos

- 1990-luvun alkupuolella yhtiöiden ja Metsähallituksen metsänhoito-ohjeet muuttuivat - vuosikymmenen puolivälistä muutokset lakeihin ja metsänhoitosuosituksiin
- Muutokset oli tehtävä yleisen ekologisen tietämyksen pohjalta - *niiden vaikuttavuudesta toivottiin tutkimustietoa*
- Laajaa monimuotoistutkimusta mm. FIBRE-ohjelmassa 1997 - 2002, lähtökohtana Rion biodiversiteetisopimus

Monimuotoisuustutkimuksen anti 2000-luvun taitteessa

- Painoa monimuotoisuuden tilaan ja sen kehitykseen
 - metsälajien esiintymisen muutokset
 - lajien väheneminen elinympäristöjen vähetessä
 - talousmetsien vertailu luonnontilaisiin metsiin ja luontaisiin häiriöihin
- Vaatimus metsien ”luontaisen monimuotoisuuden turvaamisesta”, vaatimuksia metsänkäsittelyn lisämuutoksista
- Vaatimusten arviointia
 - metsänkuvan muutos hidas, uhanalaistumiskehityksen ennustetaan jatkuvan lähivuosina
 - tietoa metsänkäsittelyyn tehtyjen muutosten vaikuttavuudesta ei ole paljon
 - vaikutuksia kestäväen kehityksen kokonaisuuteen ei ole juuri tarkasteltu

PROSESSIN TUKENA TARVITAAN TIETOA

- Osapuolten näkemykset arvosidonnaisia ja yhteismitattomia
 - ”oikeiden” ratkaisujen määrittämiseen ei yleispätevää, käsitteellisesti yhtenäistä tietopohjaa
 - ratkaisut eivät tieteen keinoin tehtävissä
- Näkemysten perusteet epävarmoja ja muuttuvia
 - prosessi ei toimi johdonmukaisesti
- Tutkimusta tarvitaan tuottamaan kestävän kehityksen näkökohtia kattavaa, mahdollisimman käyttökelpoista tietoa!

TIIVISTELMÄ

- Kestävän kehityksen näkökohdilla ei ole yleispätevää tärkeysjärjestystä
- Metsänkäyttöratkaisut ovat tilapäisluonteisia kompromisseja taloudellisyhteiskunnallisesta, metsätalouden toimijan ja sidosryhmien prosessista
- Toimijan tavoite on turvata jatkuvuus - edellytys on yhteiskunnan hyväksyntä, ympäristöpäämäärät ovat tässä luonteva keino
- Sidosryhmät pyrkivät vaikuttamaan suoraan ja asiakasvaatimusten kautta
- Prosessissa ei ole ratkaisevaa ”kolmatta osapuolta”, tutkimus on parhaimmillaan prosessin tärkeä apuväline
- Mikään maankäyttö ei ole kaikki näkökohdat kattaen todennettavasti kestävä, kestävä kehitys on silti realistinen tavoite!